

Izveštaj o radu novih vlasti u oblasti ljudskih prava, tranzicione pravde i vladavine prava u Srbiji

Uvod

Kuća ljudskih prava i demokratije (Kuća) osnovana je 26. novembra 2011. godine, sa uverenjem da je zajednički rad branitelja ljudskih prava ključan za napredak u ovoj oblasti, kako u Srbiji, tako i na regionalnom i međunarodnom planu. Osnivači Kuće su Građanske inicijative, Beogradski centar za ljudska prava, Komitet pravnika za ljudska prava, Helsinški odbor za ljudska prava i Centar za praktičnu politiku, ali je osnovna ideja Kuće da na sve načine bude otvorena za organizacije civilnog društva i podrži branitelje ljudskih prava. Program Kuće je grupisan u tri oblasti: ljudska prava, tranziciona pravda i vladavina prava. U okviru ova tri programa, Kuća promovise i edukuje o ljudskim pravima, prati rad institucija u ovim oblastima, daje preporuke i predlaže praktična rešenja i zagovara implementaciju zakona i predloženih rešenja.

Period koji pokriva izveštaj

Predsednik Republike Srbije Tomislav Nikolić pobedio je na izborima u drugom krugu održanom 20. maja 2012. godine svog protivkandidata Borisa Tadića. Zakletvu je položio 31. maja. Istoga dana konstituisan je i novi saziv Narodne skupštine Srbije. Vlada Republike Srbije izabrana je 27. jula 2012. godine glasovima Srpske napredne stranke, Socijalističke partije Srbije, Ujedinjenih regiona Srbije, Partije ujedinjenih penzionera Srbije, Jedinstvene Srbije, Socijaldemokratske partije Srbije i još nekoliko manjih stranaka. Za predsednika Vlade i ministra unutrašnjih poslova izabran je Ivica Dačić, a za prvog potpredsednika i ministra odbrane Aleksandar Vučić.

Izveštaj obuhvata rad i rezultate novih vlasti u oblasti ljudskih prava i vladavine prava od stupanja na dužnost Predsednika i Vlade do 3. decembra 2012. godine. Ovaj izveštaj predstavlja prvi deo sveobuhvatnog izveštaja koji će biti predstavljen nakon prve godine rada Vlade.

Metodologija i struktura izveštaja

Istraživači Kuće ljudskih prava pratili su rad državnih institucija kroz analizu novih dokumenta i zakona, praćenje medijskog izveštavanja o radu nove Vlade i prikupljanje informacija po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

Izveštaj je rađen po oblastima koje inače pokriva Kuća ljudskih prava i demokratije: ljudska prava, tranziciona pravda i vladavina prava. Slučajevi koji su obrađeni u izveštaju izabrani su strateški, tako da oslikavaju rad Vlade u ovom periodu, a ne predstavljaju sveobuhvatan rad Vlade u pomenutim oblastima.

Deo izveštaja koji obuhvata analizu odluka i rada Vlade u oblasti ljudskih prava obuhvata formiranje institucije koja se bavi ljudskim pravima, pravo na slobodu okupljanja, pravo na slobodu udruživanja, socijalna prava i zaštitu branitelja i braniteljki ljudskih prava. Oblast tranzicione pravde obuhvaćena je jedinstveno, a uključuje odnos prema državama u regionu i odnos prema masovnim kršenjima ljudskih prava u prošlosti. Vladavina prava obrađena je kroz različite aspekte rada institucija, reformu pravosuđa i izmene sistemskih zakona i zaštitu principa podele vlasti.

Ljudska prava i nova vlast

Formiranje državnih tela koje se bave ljudskim pravima

Uoči formiranja Vlade, predlog praktične politike za formiranje Ministarstva za ljudska prava¹ podržan od više od 100 organizacija, Koordinacije udruženja nestalih osoba i nacionalnih saveta svih nacionalnih manjina, poslat je na adrese vodećih političara u državi.

Po predlogu, Ministarstvo za ljudska prava u budućoj Vladi Srbije obuhvatilo bi sve nadležnosti iz oblasti zaštite i unapređenja ljudskih prava, prava nacionalnih manjina, prava ugroženih grupa, prava i položaja verskih zajednica i pitanja vezana za rešavanje posledica ratova i implementaciju mehanizama tranzicione pravde. Srbija bi kroz ovakvo ministarstvo dobila zaokružen institucionalni okvir u kom bi ljudska prava mogla efikasnije da se štite i unapređuju, a koji bi obuhvatio ingerencije tadašnje Uprave za ljudska i manjinska prava pri Ministarstvu za državnu upravu, lokalnu samoupravu i ljudska i manjinska prava, Uprave za rodnu ravnopravnost u sastavu Ministarstva rada i socijalne politike, Komesarijata za izbeglice (izbeglice i azilanti), Ministarstva vera i dijaspore (položaj i prava verskih zajednica), Ministarstva pravde (masovne grobnice nastale nakon Drugog svetskog rata) i tako dalje. Niko od aktuelnih političara se nije oglasio o predlogu, a Vlada je nakon konstituisanja osnovala Kancelariju za ljudska i manjinska prava.

Po uredbi Vlade Srbije o osnivanju Kancelarije², kancelarija „vrši stručne poslove za potrebe Vlade i nadležnih ministarstava koji se odnose na: zaštitu i unapređenje ljudskih i manjinskih prava; praćenje usaglašenosti domaćih propisa sa međunarodnim ugovorima i drugim međunarodnopravnim aktima o ljudskim i manjinskim pravima i iniciranje izmena domaćih propisa; opšta pitanja položaja pripadnika nacionalnih manjina; praćenje položaja pripadnika nacionalnih manjina koje žive na teritoriji Republike Srbije i ostvarivanja manjinskih prava; ostvarivanje veza nacionalnih manjina sa matičnim državama.“

Formiranje Kancelarije, pri Vladi Srbije, predstavlja napredak u odnosu na upravu koja se nalazila u okviru jednog ministarstva i ima racionalnog osnova zbog koordinacije rada svih ministarstava i tela koji se bave ljudskim pravima. S druge strane, rad nove Vlade na ljudskim pravima ostaje nelogično raspodeljen u različita ministarstva i tela, čime se onemogućava adekvatno predlaganje i implementacija strategija i politika u oblasti zaštite ljudskih prava, koordinacija akcija sa nezavisnim institucijama i sprovođenje konkretnih mera i aktivnosti usmerenih na unapređenje položaja manjinskih i marginalizovanih grupa i jačanje kulture ljudskih prava u Srbiji. Pored toga, nadležnost Kancelarije za ljudska prava je veoma ograničena i praktično se svodi samo na unapređenje i zaštitu pripadnika nacionalnih manjina i ostvarivanje manjinskih prava. Kuća će pratiti rad Kancelarije u budućnosti i izvestiti o njenom radu u godišnjem izveštaju.

Pravo na slobodu okupljanja

Pravo na slobodu okupljanja garantovano je Ustavom Republike Srbije. Do kršenja ovog prava kada je u pitanju LGBT zajednica dolazi već nekoliko godina unazad, prilikom zabrane održavanja Parade ponosa. Parada ponosa je manifestacija kojom u celom svetu pripadnici LGBT pokreta skreću pažnju na svoj položaj i bore se za osnovna ljudska prava. U Beogradu je jedina do sada uspešna Parada održana 2010. godine, uz angažovanje velikog broja policajaca i nasilničke demonstracije nacionalističkih grupacija

¹ <http://www.policycenter.info/ministarstvoljudskihprava.doc>

² http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/u3/uredba_o_kancelariji.doc

široj grad. Vlast je 2012. godine, slično kao i prethodne, zabranila održavanje Parade ponosa. Odluku je donelo Ministarstvo unutrašnjih poslova na osnovu preporuke Biroa za koordinaciju službama bezbednosti³. Odluka kojom je Parada zabranjena nije suštinski obrazložena i ne sadrži stvarne razloge zabrane, jedino je procenjeno da bi na skupu moglo doći do ljudskih žrtava i velike materijalne štete. Premijer Dačić je saopštio da "je Srbiji najmanje potrebno da dođe do sukoba i žrtava i da su se zato stekli uslovi da se zabrane svi skupovi zakazani za 6. oktobar, uključujući i šetnju u okviru "Parade ponosa"⁴. Šef Biroa koji je preporučio zabranu Parade, Aleksandar Vučić izjavio je tim povodom: "Država brine o bezbednosti svih svojih građana, država brine o bezbednosti imovine svih svojih građana i država će to uvek činiti"⁵. Do sada nije pokrenut nijedan postupak protiv lica koja su pretela da mogu da ugroze bezbednost učesnika Parade iako su vlasti opravdavale zabranu činjenicom da raspolažu informacijama o tome. Konačno, niko nije uzeo u obzir postojanje odluke Ustavnog suda Srbije iz 2011. godine kojom je proglašena neustavnim zabrana Parade ponosa 2009. godine⁶.

Ustav Republike Srbije reguliše ograničenje slobode okupljanja članom 54. stav 4: "Sloboda okupljanja može se zakonom ograničiti samo ako je to neophodno radi zaštite javnog zdravlja, morala, prava drugih ili bezbednosti Republike Srbije." Parada ponosa ne ugrožava nijedno od zaštićenih prava koja se navode kao mogući razlog za ograničenje slobode okupljanja. O tome svedoči i činjenica da se državni organi nisu pozvali na neki od Ustavom propisanih razloga, već na nemogućnost da obezbede skup. Nesposobnost države da zaštiti građane koji koriste svoje Ustavom zagarantovano pravo ne može ni u kom slučaju da predstavlja legalan razlog za zabranu skupa. Zabrana Parade ponosa predstavlja grubo kršenje jednog od osnovnih ljudskih prava, ali i novo ohrabrenje za ekstremiste da pretnjama i pritiskom mogu da postignu rezultate.

Međunarodna zajednica gotovo jednodušno je osudila ovakav potez srpskih vlasti. Zabrana Parade zabeležena je i u izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije⁷. Odluku su osudili Generalni sekretar Saveta Evrope, komesarka EU za unutrašnja pitanja, Vlada SAD-a i mnogi drugi zvaničnici. Iako postoji pozitivni pomak u reakcijama vlasti, pre svega kroz podršku koju su održavanju Parade dali skupštinski odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova⁸ i ministarka zdravlja Slavica Đukić Dejanović⁹, vlast je, slično kao i prethodna vlada, propustila da uradi dovoljno kako bi se zaustavila kampanja pretnji i govora mržnje koju su predvodile desničarske organizacije.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti Nevena Petrušić upozorila je tri nedelje pred najavljenju Paradu da su sve brojnije pretnje, govor mržnje i slučajevi nasilja protiv LGBT osoba. "Otvorenim pretnjama nasiljem stvara se atmosfera straha i podstiče netrpeljivost, mržnja i neprijateljstvo prema LGBT osobama, što je i svojevrsni pokušaj da se stvori alibi za neodržavanje ovogodišnje Parade parade" stoji u

---

³ <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/345955/Dacic-zabranio-odrzavanje-Parade-ponosa>

⁴ Ibid

⁵ <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/346010/Vucic-Drzava-brine-o-bezbednosti-gradjana-i-imovine>

⁶ http://www.danas.rs/danasrs/drustvo/zabrana_parade_neustavna_.55.html?news_id=231204

⁷

http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izve%C5%A1taj_napretku_2012.pdf

⁸ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/345754/Odbor-Svi-gradjani-imaju-pravo-na-okupljanje>

⁹ <http://www.slobodnaevropa.org/content/slavica-djukic-dejanovic-ucestvovala-bih-na-paradi/24728234.html>

saoštenju Poverenice¹⁰. I pored zabrane same Parade, održana je nedelja ponosa tj. različite manifestacije u zatvorenim prostorima kojima je skrenuta pažnja na probleme LGBT populacije u Srbiji.

Pravo na slobodu udruživanja

U periodu rada nove Vlade, u proceduru su ušla tri zakona koja su se ticala rada i funkcionisanja organizacija civilnog društva: Zakon o izmenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica¹¹, Zakon o budžetskom sistemu¹² i Nacrt Zakona o računovodstvu¹³. Javne rasprave o ovim zakonima trajale su pet dana, a oglašavane su na sajtu Ministarstva finansija i privrede, bez ikakve najave da se radi na ovim zakonima, čime je proces učešća u javnoj raspravi bio otežan.

Organizacije civilnog društva su podnele amandmane¹⁴ na Nacrt Zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica, kojima je predloženo da se prošire namene/oblasti koje preduzeća mogu da finansiraju uz dobijanje poreskih olakšica, a u skladu sa odredbama Zakona o udruženjima i Zakona o fondacijama i zadužbinama¹⁵. Uz već definisane oblasti (zdravstvene, kulturne obrazovne, naučne, humanitarne, verske, zaštitu čovekove okoline i sportske namene), amandmanom se predlaže proširivanje na promovisanje i zaštitu ljudskih, građanskih i manjinskih prava, promovisanje demokratskih vrednosti, borbu protiv korupcije, evropske integracije i međunarodno razumevanje, održivi razvoj, ravopravnost polova, unapređenje socijalne i zdravstvene zaštite, uključujući i zaštitu lica sa invaliditetom, brigu o deci i pomoć starima, zaštitu potrošača, zaštitu životinja, i u druge namene od javnog interesa.

Dobra strana postojećeg zakonskog rešenja jeste što se izdaci priznaju za ulaganja u određene namene, nezavisno od toga da li te namene obavljaju organizacije civilnog društva (udruženja, zadužbine, fondacije) ili državne ustanove (princip nediskriminacije). Međutim, ovim zakonom je javni interes definisan restriktivno u odnosu na druga zakonska rešenja i uporedne prakse. Zakon o udruženjima i Zakon o zadužbinama i fondacijama sadrže listu programa od javnog interesa koji se finansiraju iz budžeta, a koja je, u skladu sa novim društvenim zahtevima, znatno šira od one u Zakonu o porezu na dobit preduzeća - i koja korespondira sa predlogom civilnog društva za njegovu izmenu. Saglasno tome, predložene izmene Zakona dovode poresku regulativu u saglasnost ne samo sa dobrom uporednom praksom, već i sa novim statusno-pravnim propisima za udruženja, zadužbine i fondacije, i na taj način doprinose pravnoj harmonizaciji koncepta javnog dobra, odnosno delatnosti od javnog interesa. Od posebnog je značaja što predložene izmene nemaju nikakve negativne budžetske implikacije, jer ne diraju u već utvrđene poreske olakšice za davanja u opštekorisne (javne) svrhe, već samo šire definišu koncept javnog interesa. Podneti amandmani odbijeni su od strane Ministarstva finansija i privrede, a pokušaji da se ovi amandmani uvrste u Zakon su nastavljeni preko Narodne Skupštine i nezavisnih institucija¹⁶.

---

¹⁰

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/1173700/Brojne+pretnje+uo%C4%8Di+%22Parade+ponosa%22.html>

¹¹ http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/3697-12.pdf

¹² <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2012/2711-12.pdf>

¹³ <http://mfp.gov.rs/pages/article.php?id=8440>

¹⁴ <http://www.gradjanske.org/page/news/sr.html?view=story&id=5959&sectionId=1>

¹⁵ <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Pojednostavljeno-racunovodstvo-za-NVO.lt.html>

¹⁶ Ibid

Nakon usvajanja Zakona o izmenama i dopunama zakona o budžetskom sistemu u novembru 2012. godine, Uprava za trezor je sačinila Uputstvo Uprave za trezor¹⁷ kojim su sva udruženja građana koja dobijaju sredstva iz budžeta svrstana u kategoriju korisnika javnih sredstava. Uputstvo koje je sačinila Uprava za trezor odnosi na sva udruženja, iako Zakon kao korisnike javnih sredstava definiše kao ona udruženja koja su u prethodnoj godini imala u strukturi prihoda više od 50% javnih sredstava¹⁸. Primena Zakona podrazumeva zahtevnu i skupu administrativnu proceduru otvaranja računa u Upravi za trezor (svaki put kada se dobiju sredstva po nekom konkursu državne institucije); ne definiše minimum sredstava koje treba dobiti iz budžeta da bi se potpalo pod korisnike javnih sredstava što otvara mogućnost da organizacija koja dobije minimalna sredstva iz budžeta bude izjednačena sa državnim institucijama; potpuno isključuje mogućnost da sredstva dobiju neformalna udruženja koja nemaju svojstvo pravnog lica, pa ne mogu otvarati tekuće račune (na primer, neformalna omladinska udruženja); takođe, uvodi diskriminatorni tretman prema organizacijama koje se finansiraju iz budžeta.

Zakonom se takođe zahteva od ovih udruženja da objavljuju svoje finansijske planove i informator o radu na svojim internet stranicama (svega 24% organizacija u Srbiji ima sajt¹⁹), mada je transparentnost organizacija civilnog društva već definisana Zakonom o udruženjima, u članu 38, definisano je da „Udruženja koja su iz budžeta Republike, odnosno autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave dobila sredstva za realizovanje programa od javnog interesa najmanje jedanput godišnje čine dostupnim javnosti izveštaj o svom radu i o obimu i načinu sticanja i korišćenja sredstava i taj izveštaj dostavljaju davaocu sredstava. Udruženje je obavezno da sredstva iz stava 1. ovog člana koristi isključivo za realizovanje odobrenih programa.“ Dugoročno, ukoliko bi se ovaj Zakon nastavio primenjivati, ugrožavao bi i sprovođenje projekata finansiranih iz sredstava EU. Naime, Srbiju očekuje uvođenje decentralizovanog sistema upravljanja, što znači da će se ubuduće sredstva EU distribuirati preko državnih organa, a samim time bi se svi prethodno navedeni problemi multipikovali. Na inicijativu civilnog sektora za promenu Zakona o budžetskom sistemu²⁰, Uprava za trezor je preinačila Uputstvo i protumačila Zakon povoljnije po organizacije civilnog društva, ali je i dalje neophodno promeniti ove članove Zakona kako bi se smanjio prostor za ograničavanje rada organizacija civilnog društva.

Ministarstvo finansija prošle Vlade je prihvatilo amandmane civilnog društva na Nacrt Zakona o računovodstvu koji su obuhvatali sledeće izmene: da se u nacrt dodaju fondacije i zadužbine, da se nedobitne organizacije tretiraju drugačije od profitnih pravnih lica, u knjigovodstvu, vođenju poslovnih knjiga i primeni kontnog plana; da se uvede ravnopravni tretman crkava i verskih zajednica sa ostalim privatnim nedobitnim pravnim licima i da se ne izuzimaju iz obaveza koje definiše Nacrt zakona; da se uvede prosto knjigovodstvo za male organizacije (one koje imaju limitirani promet na računu ili su bez sredstava)²¹. Nakon dolaska nove Vlade i povlačenja Nacrta Zakona iz procedure, svi amandmani civilnog društva su prvo obrisani iz Nacrta Zakona o računovodstvu kao predloga Ministarstva, a onda i zvanično odbijeni posle slanja u okviru ponovljene javne rasprave krajem oktobra 2012. godine. Inicijativu civilnog društva za izmenu ovog Zakona su podržali i Zaštitnik građana, Poverenica za zaštitu ravnopravnosti i Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom što može doprineti prihvatanju amandmana u daljoj fazi zakonodavnog procesa²².

---

¹⁷ Broj 401-1354-16/12-001-010 od 20. novembra 2012.

¹⁸ Član 2, Zakona o budžetskom sistemu

¹⁹ Istraživanje Procena stanja u civilnom sektoru 2011, Gradjanske inicijative

²⁰ <http://www.gradjanske.org/page/news/sr.html?view=story&id=5976&sectionId=1>

²¹ <http://www.gradjanske.org/page/news/sr.html?view=story&id=4448>

²² <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Pojednostavljeno-racunovodstvo-za-NVO.lt.html>

Ugrožavanje branitelja i braniteljki ljudskih prava

U periodu koji pokriva ovaj izveštaj vidljivo je jačanje ekstremne desnice kroz delovanje desničarskih grupa (formalnih i neformalnih), medija bliskih Srpskoj naprednoj stranci i izjava pojedinih funkcionera vlasti, koje ne ugrožava samo branitelje i braniteljke ljudskih prava, već je usmerno protiv svih manjinskih i marginalizovanih grupa. Pored zabrane Parade ponosa, ekstremističke grupe ohrabrene su i odlukama sudova u Srbiji, pre svega Ustavnog suda Srbije i Apelacionog suda u Beogradu. Ustavni sud Srbije odbio je zahtev Tužilaštva da se zabrane Srpski narodni pokret 1389 i udruženje građana Naši iz Aranđelovca²³. Sud je procenio da se ne može pouzdano utvrditi da postoje ustavni razlozi za zabranu ovih udruženja. Zanimljivo je da je povodom sličnog slučaja, zabrane udruženja Otačastveni pokret Obraz, Ustavni sud doneo potpuno drugačiju odluku 11. juna 2012. godine.²⁴

Apelacioni sud je doneo nekoliko presuda koje su poslale poruku o nekažnjivosti govora mržnje i nasilja ekstremističkih grupa. Odlukama ovog suda, poništene su presude jednom od vođa Partizanovih navijača Aleksandru Vaviću na godinu dana zatvora zbog napada nožem²⁵, prepolovljena je kazna ubicama Brisa Tatona²⁶, a Draganu Markoviću Palmi, funkcioneru vladajuće koalicije ukinuta je presuda za govor mržnje zbog izjave da su pripadnici gej populacije bolesni²⁷. Pažnju je izazvala i odluka Apelacionog suda o ukidanju presude za rasnu i drugu diskriminaciju protiv Mladena Obradovića, vođe zabranjenog pokreta Obraz²⁸.

Ove odluke doprinele su da se prisustvo desničarskih grupa u javnosti značajno pojača. Jedan od funkcionera grupe građana Naši, Igor Marinković odluku suda da se ova organizacija ne zabrani komentariše na sledeći način: "Posle ove odluke posle dve godine konačno ćemo moći da funkcionišemo normalno i verujem da ćete uskoro videti svu snagu Srpskog narodnog pokreta 'Naši'. Verujem da ćemo ponovo imati masovno okupljanje članova"²⁹. Organizacija Naši, nekoliko dana uoči ove presude, napravila je spisak nevladinih organizacija koje treba zabraniti jer krše Ustav, pozivaju na rasparčavanje zemlje i koriste govor mržnje protiv Srba³⁰. Spisak koji je naslovljen sa "Crni spisak nevladinih organizacija" sadrži popis 17 organizacija civilnog društva. Organizacija Naši deo je lokalne vlasti u Aranđelovcu zajedno sa SNS, URS, SPS, DSS i NS, a predsednik organizacije Ivan Ivanović je nedavno imenovan za VD direktora gradske biblioteke u ovom gradu.³¹

Osim Kancelarije za saradnju sa organizacijama civilnog društva, niko drugi iz vlasti nije reagovao na pravljenje spiskova. U saopštenju Kancelarije oštro se osuđuje pravljenje spiskova i naglašava se da se organizacije sa spiska "već dve decenije hrabro i dosledno zalažu za uspostavljanje demokratske države

---

²³ Odluka USS dostupna je na sajtu: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/156-101728/ustavni-sud-odbio-predlog-za-zabranu-rada-udruzenja-graana-srpski-narodni-pokret-1389-iz-beograda-i-udruzenja-graana-snp-nasi-iz-aranjelovca>

²⁴ Odluka dostupna na sajtu: http://www.ustavni.sud.rs/page/view/0-101638/ustavni-sud-doneo-odluku-o-zabrani-rada-udruzenja-graana-otacastveni-pokret-obraz?_qs=%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7

²⁵ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.291.html:402931-Ukinuta-presuda-vodji-quotAlkatrazaquot>

²⁶ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.291.html:363923-Zasto-su-umanjene-kazne-Tatonovim-ubicama>

²⁷ <http://www.021.rs/Info/Srbija/Sud-oslobodio-Palmu-optuzbi-za-homofobiju.html>

²⁸ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.291.html:406102-Ukinuta-presuda-Mladenu-Obradovicu>

²⁹ <http://www.slobodnaevropa.org/content/srbija-sudske-presude-kao-ohrabrenje-desnicarima/24771523.html>

³⁰ <http://www.novimagazin.rs/vesti/snp-nasi-objavio-spisak-nvo-koje-mrže-srbe-i-srbiju-a-finansiraju-ih-strane-sluzbe>

³¹ <http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/352684/Ekstremisti-bi-hteli-da-od-Srbije-prave-Severnu-Koreju>

zasnovane na vladavini prava i naročito na poštovanju osnovnih ljudskih i manjinskih prava³². Udruženje Naši, izdalo je odmah nakon reakcije Kancelarije novo saopštenje u kom traži smenu Ivane Ćirković, direktorke Kancelarije zbog “zloupotrebe službenog položaja” i odbrane nevladinih organizacija³³. Saopštenje je u celini preneto u nezvaničnom glasilu Srpske napredne stranke, dnevnom listu Pravda, pod naslovom “SNP Naši traže da Vučić smeni Tadićevu Ivanu Ćirković”³⁴. U saopštenju se navodi da Naši pripremaju “belu knjigu krivičnih dela nevladinih organizacija” i izražavaju nadu da će “NVO sektor biti jedan od najvećih zalagaja za Aleksandra Vučića i tim Vlade Srbije u suzbijanju korupcije i stvaranju uređenog društva i pravne države”³⁵.

Što se tiče nezavisnih institucija Poverenica za zaštitu ravnopravnosti osudila je pravljenje spiska izazivši očekivanje da će reagovati ministarstvo zaduženo za ljudska prava (Ministarstvo pravde) i Kancelarija za ljudska i manjinska prava, a da će sudski organi proceniti ima li elemenata za pokretanje postupka protiv Naših³⁶.

Samo nekoliko dana nakon zahteva za zabranu NVO koje se zalažu za ljudska prava, organizacija Naši objavila je i spisak 8 medija čiju zabranu traže, uz obrazloženje da su finansirani “priljavim novcem albanske i hrvatske mafije”³⁷. Na spisku se nalaze B92, Blic, Danas, Peščanik, Vreme, Republika, Glas Amerike i Slobodna Evropa. Predsednica skupštinskog odbora za medije i kulturu, Vesna Marjanović (DS) osudila je ovaj poziv i najavila da će sazvati sednicu Odbora „kako bi poslanici osudili taj zahtev“, iznoseći uverenje da će je poslanici vladajuće koalicije podržati³⁸. Vlast se u vezi sa ovim slučajem nije oglasila do dana zaključenja izveštaja.

Odsustvo reakcije visokih predstavnika vlasti, osim Kancelarije za saradnju sa organizacijama civilnog društva, posebno je značajno u svetlu činjenice da je praksu pravljenja spiskova u ovoj godini započeo aktuelni pomoćnik ministra kulture Dragan Kolarević. On je u avgustu 2012. godine objavio spisak javnih ličnosti koje je ocenio kao “nosioce i izvršioce pogubne antisrpske politike u Srbiji”³⁹. Usledile su brojne reakcije javnosti, zahtevi za ostavku Kolarevića i osude njegovog postupka, ali i odluke nove Vlade da takvog čoveka postavi za pomoćnika ministra. Iz ministarstva kulture su odgovorili da Kolarević nije bio na funkciji kada je napisao pomenuti tekst i da je to “njegov lični stav, na koji on ima pravo”⁴⁰. Nakon zahteva tadašnjeg predsednika Demokratske stranke Borisa Tadića da se smeni Kolarević, državni sekretar ministarstva kulture Miroslav Tasić izjavio je da su u pitanju različita mišljenja i da bi Kolarević i Tadić trebalo da “sednu za jedan sto i razgovaraju”⁴¹.

Novi spiskovi najavljeni su i od strane organizacije Dveri, koja je učestvovala na poslednjim izborima u Srbiji, ali nije prešla cenzus za ulazak u republički parlament. Nakon oslobađajuće presude Ramušu Haradinaju u Haškom tribunalu, ovaj pokret je najavio da će sastaviti spisak državljana Srbije odgovornih za “veleizdaju” i da će ga predočiti javnosti⁴². U svom saopštenju navode: “Pokret Dveri poziva na

³² http://civilnodrustvo.gov.rs/media/2012/11/Saopstenje_za_javnost_FINAL.pdf

³³ <http://www.pravda.rs/2012/11/17/snp-nasi-traze-da-vucic-smeni-tadic-evu-ivanu-cirkovic/?lng=lat>

³⁴ *Ibid*

³⁵ *Ibid*

³⁶ <http://www.slobodnaevropa.org/content/novi-spiskovi-nepodobnih-u-srbiji/24768275.html>

³⁷ <http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/356124/Pokret-Nasi-trazi-zabranu-pojedinih-medija>

³⁸ *Ibid*

³⁹ <http://www.standard.rs/dragan-kolarevic-vreme-je-za-prvi-srpski-kulturni-ustanak.html>

⁴⁰ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/341495/Ministarstvo-Kolarevic-izneo-licni-stav>

⁴¹ *Ibid*

⁴² http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=11&dd=29&nav_category=64&nav_id=664451

odgovornost sve haške lobiste u Srbiji, počev od političara, zapadnih agentskih takozvanih NVO organizacija, do medijskih kuća koje je taj nakaradni tribunal instalirao u Srbiji” i zaključuju da će svi oni odgovarati pred licem pravde zbog veleizdaje⁴³.

Tužilaštvo nije reagovalo ni ja jednu od navedenih izjava i pored postojanja krivičnog dela rasne i druga diskriminacije koje predviđa kažnjavanje onih koji proganjaju organizacije ili pojedince zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi.

Sa druge strane, vode se postupci protiv onih koji se zalažu za ljudska prava. Tako je protiv Borke Pavićević krivični postupak pokrenula organizacija Dveri 2009. godine, a postupak se okončao u periodu koji pokriva ovaj izveštaj. Prvostepenom odlukom Prvog osnovnog suda odbijena je krivična prijava protiv Borke Pavićević, uz obrazloženje da „izjave okrivljene nemaju značaj uvrede, a ni klevete, već se radi o iznošenju sopstvenog mišljenja o aktuelnoj situaciji s obzirom da je bila gost emisije nakon gej parade i s obzirom da je upravo bila pozvana da iznese svoje mišljenje o aktuelnoj situaciji...”⁴⁴. Krivični postupak protiv Vojina Dimitrijevića, takođe pokrenut od strane Dveri, okončan je zbog smrti tuženog.

Socijalna i ekonomska prava

Ako se zanemari povremeno otvaranje teme izrade socijalnih karti, nema drugih nagoveštaja da će tema ostvarivanja socio-ekonomskih prava građana Srbije uskoro postati prioritet Vlade. Zakon o socijalnoj zaštiti je usvojen 31. marta 2011. nakon duge i sveobuhvatne javne rasprave⁴⁵. Za njegovu punu primenu je predviđeno usvajanje 44 različita podzakonska akta od kojih je do sada usvojeno njih 13, a samo jedan od strane nove vlade⁴⁶. Rok za usvajanje ostalih, naročito onih koja se odnose na standarde i licence je bio septembar 2012. Bez ovih dokumenata je teško u praksi primeniti osnovne principe novog koncepta socijalne zaštite - decentralizacije, deinstitucionalizacije i pluralizma pružalaca usluga. Ne sporeći odgovornost prethodne Vlade za odlaganja usvajanja ovih dokumenata, nema nikakvih vidnih naznaka da nova Vlada preduzima korake da taj proces ubrza.

Bez usvojenih standarda i licenci nije moguće primeniti pluralizam pružalaca usluga socijalne zaštite, odnosno uključiti civilni i privatni sektor. Dok ova dva sektora čekaju usvajanje podzakonskih akata, nova vlast pokazuje tendenciju da što više usluga čvrsto veže za institucije sistema. Nacrt Zakona o izmenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica uvodi olakšice za davanja učinjena ustanovama socijalne zaštite, a izbacuje pružaoce usluga - rešenje koje se nalazilo u nacrtu istog zakona prošle Vlade, čime u povoljniji položaj dovodi državne institucije koje se bave pružanjem usluga socijalne zaštite⁴⁷. Ovo rešenje se kosi sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, koji predviđa deinstitucionalizaciju socijalnih usluga.

U budžetu za 2013. godinu, odvojena je ista suma za implementaciju Zakona o socijalnoj zaštiti kao i u prethodnoj budžetskoj godini, iako je od usvajanja Zakona jedan od krucijalnih problema bio nedostatak sredstava za implementaciju⁴⁸. Kašnjenje sa donošenjem podzakonskih akata, kao i neopredeljivanje sredstava za implementaciju Zakona o socijalnoj zaštiti dovodi do zaključka da Zakon neće biti u

---

⁴³ *Ibid*

⁴⁴ Videti: <http://www.yucom.org.rs/rest.php?tip=vest&idSek=4&idSubSek=4&id=387&status=drugi>

⁴⁵ Zakon o socijalnoj zaštiti, Službeni glasnik RS broj 24/11

⁴⁶ Spisak je dostupan na <http://www.minrzs.gov.rs/sektor-za-brigu-o-porodici-zakoni.php>

⁴⁷ Zakon o izmenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica

⁴⁸ Zakon o budžetu Srbije za 2013. godinu, Službeni glasnik RS broj 114/12

potpunosti implementiran ni naredne godine. Istraživači Kuće ljudskih prava nastaviće da prate primenu ekonomskih i socijalnih prava i sve zakonske izmene najavljene za naredni period.

Tranziciona pravda i nova vlast

Važan preduslov za utvrđivanje istine o teškim kršenjima ljudskih prava u ratovima devedesetih i odgovornosti počinilaca, kao i za omogućavanje reparacije žrtvama i stvaranje uslova da se zločini ne ponove, predstavlja stalan i posvećen rad vlasti na uspostavljanju održive regionalne saradnje.

Odnosi u regionu Zapadnog Balkana i dalje su opterećeni teškim nasleđem prošlosti, koje uključuje i genocid u Srebrenici, brojne ratne zločine, različito gledanje na karakter i rezultate ratova devedesetih, problem sa statusom Kosova, ozbiljni unutrašnji problemi u Bosni i Hercegovini, nerešena pitanja granica između velikog broja država (Srbija-Hrvatska, Srbija-BiH, Hrvatska-BiH), međusobne tužbe za genocid Srbije i Hrvatske pred Međunarodnim sudom pravde itd. U ovakvoj situaciji, veliku ulogu igraju političke poruke najviših državnih funkcionera koji svojim izjavama često dovedu u pitanje međudržavne odnose (čak do ivice incidenata) ili ih pak učvrste. Prethodni period karakterisala je vrlo jaka saradnja i stalni dijalog predsednika Srbije i Hrvatske Borisa Tadića i Ive Josipovića. Ovo je, po nepodeljenom mišljenju javnosti i međunarodne zajednice, u velikoj meri relaksiralo odnose Srbije i Hrvatske i doprinelo relativnoj normalizaciji odnosa.

Novi predsednik Srbije Tomislav Nikolić, a zatim i Vlada Ivica Dačića, su već na početku mandata davali problematične izjave o pitanjima koja se odnose na region. Već u periodu između dva izborna kruga, Nikolić je dao intervju za nemački list F.A.Z.⁴⁹ Odgovarajući na pitanje da li zna da u Vukovaru danas živi više Srba nego pre 15 godina i da se u njega više vraćaju Srbi nego Hrvati, rekao je: „To je zato što je Vukovar bio srpski grad, nemaju šta Hrvati da se vraćaju“. SNS je kasnije demantovao da je Nikolić rekao da je Vukovar srpski grad, ali su reakcije već usledile⁵⁰. Obraćajući se novinarima odmah nakon saopštavanja rezultata predsedničkih izbora, Nikolić je naglasio da je on iz Šumadije i da „nema genetske predispozicije da mrzi Hrvate“⁵¹. Hrvatski predsednik Josipović izjavio je da se neće sresti sa Nikolićem dok se on jasno ne ogradi od svojih stavova iz devedesetih i ne „promeni politiku prema susednim državama“⁵². Predsednici Hrvatske i Slovenije i predsedavajući predsedništva BiH odbili su da dođu na inauguraciju Tomislava Nikolića, a nije se pojavio ni predsednik Makedonije⁵³. Ovakav potez izazvao je veliku pažnju medija u Srbiji, regionu, ali i svetu⁵⁴. Premijer Ivica Dačić ocenio je da je reč o „organizovanom bojkotu i uvredi za Srbiju“⁵⁵.

Nakon presude Haškog tribunala kojom su od odgovornosti za zločine u operaciji „Oluja“ oslobođeni hrvatski generali Gotovina i Markač, u zvaničnoj reakciji Predsednika Nikolića, između ostalog se navodi : „Današnjom odlukom Haškog tribunala Hrvatska može legitimno da slavi najveći pogrom u svetu posle

⁴⁹ <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/wahl-in-serbien-die-serben-durften-nicht-entscheiden-wo-sie-leben-wollen-11750937.html>

⁵⁰ <http://balkans.aljazeera.net/makale/burne-reakcije-na-nikolicev-stav-o-vukovaru>

⁵¹ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/324568/Nikolic-Stici-cu-i-u-Hrvatsku-ne-mrzim-Hrvate>

⁵² <http://www.cdm.me/svijet/region/josipovic-sa-nikolicem-tek-kad-promijeni-ponasanje>

⁵³ <http://www.slobodnaevropa.org/content/inauguracija-tomislava-nikolica/24610207.html>

⁵⁴ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/327901/Svetski-mediji-Regionalni-lideri-izbegli-Nikolicevu-inauguraciju>

⁵⁵ <http://www.telegraf.rs/vesti/politika/245463-dacic-nedolazak-drzavnika-iz-okruzenja-nikolicevu-inauguraciju-je-uvreda-za-srbiju>

Drugog svetskog rata. Država koja ne dozvoljava ni porodicama nestalih Srba da utvrde gde se nalaze tela njihovih najmilijih⁵⁶. Premijer Srbije ocenio je da je sada jasno da Haški tribunal nije sud, dok je predsednik parlamenta i potpredsednik SNS-a Nebojša Stefanović ocenio da je presuda: „više politička, nego pravna, i ponižavajuća, pre svega, za žrtve stravičnog zločina i najvećeg genocida posle Drugog svetskog rata“⁵⁷.

Predrasude i govor mržnje Predsednik Nikolić najočiglednije je iskazao u intervjuu koji je dao dnevnom listu Kurir 25. novembra 2012. godine.⁵⁸ Teške kvalifikacije izrečene u ovom intervjuu ne odnose se samo na zvaničnu politiku hrvatske države, već i na sam hrvatski narod. Rečenice kao što je “Usuđujem se da kažem - to vam je shvatanje i istine i Boga i pravde u dva naroda - u srpskom i u hrvatskom” ili “To je narod na pogrešnom putu” bez sumnje predstavljaju govor mržnje uperen protiv celog hrvatskog naroda. Ovakvim izjavama Predsednik Nikolić krši Ustav Srbije i Zakon o zabrani diskriminacije, a vređa i građane čiji je predsednik, a koji su hrvatske nacionalnosti. Pored drastičnog ugrožavanja ljudskih prava i kršenja pozitivnih propisa države čiji je Predsednik, Nikolić takođe izričito kaže da je nemoguće saradivati sa Hrvatskom. Hrvatsko ministarstvo spoljnih poslova reagovalo je zvaničnim saopštenjem u kome se konstatuje da „ovakve izjave ne doprinose normalizaciji odnosa u regionu i predstavljaju lošu poruku za odnose dve zemlje“.⁵⁹

Savetnik Predsednika Oliver Antić u intervjuu Večernjim novostima 24. novembra 2012. godine, govoreći o odnosima sa Hrvatskom zaključuje: „Jasno je da u ovim uslovima pomirenja nema“⁶⁰. Zatim o susednoj Hrvatskoj dodaje: „Sa druge strane, u Hrvatskoj se od zločina pravi nacionalni praznik. Euforično slave dan kada su etnički očistili više od 220.000 građana. Vraćaju se tako, ne u devedesete, nego u četrdesete godine prošlog veka. Mašu ustaškim simbolima, pevaju ustaške pesme. Može im se, jer su svakog puta izbegli odgovornost za zlodela pa ih zato i ponavljaju. Posle Drugog svetskog rata Brozova sintagma "bratstvo i jedinstvo" bila je jedna vrsta abolicije za njihov genocid.“⁶¹ Ni savetnik Antić, ne zaostaje u govoru mržnje za Predsednikom i kvalifikuje ceo hrvatski narod na sledeći način: „Ne bih ja njima ništa verovao. Hrvati uvek pričaju jedno, a rade drugo. Ne moraju da povlače tužbu, ceo svet će da vidi ko su i šta su radili. Imamo nekoliko tomova materijala za protivtužbu i moramo da pokažemo svetu, ne samo hrvatsku politiku koja je u kontinuitetu ista 160 godina, nego i politiku njihovih saveznika koji su ih najviše podržavali, a to je Nemačka.“⁶² Vezivanje Hrvatske uz Nemačku, u kontekstu saradnje između nacističkog i ustaškog režima iz Drugog svetskog rata, stara je propagandna floskula korišćena radi raspirivanja mržnje i netrpeljivosti. Povezivanje današnje Savezne republike Nemačke i Hitlerovog režima (kao i današnje Hrvatske i Paveličeve NDH) savetnik Predsednika dodatno potvrđuje sledećim rečima: „Suština je da je jedna moćna članica EU, a zna se i koja, izvršila jak uticaj i svoje verne saveznike iz Drugog svetskog rata prigrlila, a ostale odbacuju. Problem je što naši saveznici nemaju snagu i svest da vide šta se to radi.“⁶³

---

⁵⁶

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/Hronika/1212324/Reagovanja+na+presudu+hrvatskim+generalima.html>

⁵⁷ *Ibid*

⁵⁸ <http://www.kurir-info.rs/tomislav-nikolic-srbija-je-spremna-da-bude-clanica-eu-clanak-527449>

⁵⁹ <http://www.tanjug.rs/novosti/67514/hmsp--nikoliceve-izjave-losa-poruka.htm>

⁶⁰ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.289.html:407489-Oliver-Antic-Kao-da-nas-Evropa-nece>

⁶¹ *Ibid*

⁶² *Ibid*

⁶³ *Ibid*

Ovakva retorika ugrožava međunarodni položaj Srbije, kreiranje preduslova za neponavljanje teških kršenja ljudskih prava u prošlosti, kao i dalju demokratizaciju zemlje i zaštitu ljudskih prava i vladavine prava. Slične izjave daje i predsednik Vlade Ivica Dačić. Na obeležavanju zločina koji su nacisti počinili u Mačvi 1941. godine, on je izjavio: „Odmah posle Drugog svetskog rata oni koji su počinili ovaj zločin su počeli da grade novu Evropu. Smatramo i da Srbija ima pravo na svoju novu šansu i zato, ne samo da je ne smemo zaboraviti, nego moramo stalno da ističemo žrtve koje smo dali, zato što su naše žrtve zaboravljene, zato što je istorija iskrivljena i istorijski poražene nacije u Prvom i Drugom svetskom ratu su danas postali važniji faktori na Balkanu nego što je to Srbija i srpski narod”⁶⁴. Nastup Dačića izazvao je reakcije nemačke ambasade, pa je premijer lično nosio ambasadoru integralnu verziju govora⁶⁵.

Dačić prati izjave Nikolića i u vezi odnosa sa Hrvatskom. U izjavi nakon presude u Hagu, Dačić na sledeći način procenjuje pogoršanje odnosa Srbije i Hrvatske: “Šta, kao imali smo super odnose, pa će se ovo na njih odraziti? Nismo imali nikakav odnos. Oni nisu ni želeli da se sretnu sa nama i stalno su ispostavljali neke uslove”, da bi zatim dodao da bira reči zbog Srbije, iako bi svašta rekao⁶⁶. Dačić je na kraju podvukao da se odnosi sa zvaničnim Zagrebom moraju poboljšati i da Srbija ne sme da upadne u samoizolaciju, optužujući hrvatsku vladu da nije zainteresovana za saradnju.⁶⁷ Vlada Srbije preduzela je i konkretne korake time što je otkazala posetu potpredsednice Suzane Grubješić Zagrebu i potpisivanje produžetka Protokola o saradnji u oblasti evropskih integracija.⁶⁸

Negiranje genocida u Srebrenici od strane Predsednika, predstavlja opasnost i po vladavinu prava (nepriзнаvanje presuda) i po ljudska prava (odnos prema žrtvama teškog kršenja ljudskih prava), a ozbiljno urušava buduće odnose sa susednom državom. Prvog dana po stupanju na dužnost, Nikolić je u intervjuu Televiziji Crna Gora rekao da u Srebrenici nije bilo genocida, već zločina koji su učinili pojedinci.⁶⁹ Predsedavajući predsedništva BiH, Bakir Izetbegović izjavio je da je Nikolićeva izjava "neistinita i uvredljiva za Bošnjake, pre svih za preživlele žrtve genocida u Srebrenici" i da je izvor novih tenzija u regionu⁷⁰. Izjavu je osudila i Evropska komisija.⁷¹ Uprkos tome, Predsednik je istu stvar ponovio i u intervjuu italijanskom listu Korijere dela sera, dodavši: “Nijedan Srbin ne priznaje genocid u Srebrenici, pa ni ja”⁷². U izjavi makedonskoj televiziji Sitel, Nikolić daje i svoje viđenje budućnosti Bosne i Hercegovine, izjavljujući kako “Bosna polako odumire pred našim očima”. Ovakva izjava dodatno je isprovocirala reakciju člana Predsedništva BiH, Bakira Izetbegovića, koji je Nikoliću poslao otvoreno pismo optužujući ga da grubo nasrće na BiH i vređa njene građane⁷³. Izetbegović je takođe saopštio da neće biti susreta sa Nikolićem posle ovakvih izjava⁷⁴.

Odnos vlasti prema rešavanju nerešenih pitanja i statusa Kosova je promenjiva. Vlada Srbije je 18. oktobra 2012, donela odluku o nastavku dijaloga sa Prištinom i već sledećeg dana, 19. oktobra, u Briselu su se sreli Ivica Dačića i Hašim Tači.⁷⁵ Dva premijera sastali su se još jednom 7. novembar 2012. godine,

⁶⁴ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/347854/Sta-je-Dacic-rekao-u-Draincu>

⁶⁵ <http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/347907/Dacic-licno-odneo-sporni-govor-na-uid-ambasadoru-Nemacke>

⁶⁶ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.289.html:406695-Dacic--Vratili-su-Balkan-u-devedesete>

⁶⁷ *Ibid*

⁶⁸ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=11&dd=19&nav_category=11&nav_id=661365

⁶⁹ http://www.rtv.rs/sr_lat/politika/nikolic:-u-srebrenici-nije-bilo-genocida_322678.html

⁷⁰ <http://www.novimagazin.rs/vesti/izetbegovic-tvr-di-da-nikoli-vredja-bosnjake>

⁷¹ <http://www.novimagazin.rs/vesti/eu-odgovara-nikolicu-u-srebrenici-je-pocinjen-genocid>

⁷² <http://www.novimagazin.rs/vesti/nikolic-u-srebrenici-nije-bilo-genocida>

⁷³ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=10&dd=23&nav_category=11&nav_id=654361

⁷⁴ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=11&dd=05&nav_category=167&nav_id=657943

⁷⁵ http://www.mondo.rs/s263658/Info/Srbija/Dacic_i_Taci_susret_bez_rukovanja.html

gde su dogovorili početak primene dogovora o integrisanom upravljanju granicama, a novi sastanak dogovoren je za decembar⁷⁶. Pozitivno je što je dijalog podignut na najviši nivo, ali Vlada još uvek nije izašla javno sa predlogom strategije za pitanje Kosova. Dok predsednik Republike tvrdi da se Srbija nikad neće odreći Kosova, prvi potpredsednik Vučić izjavljuje da će Vlada morati da sprovede dogovore koje je na sebe preuzela prethodna vlada i da nema odustajanja od Evropske unije.⁷⁷ Slične poruke šalje i premijer Dačić koji izjavljuje da neće da vodi „nebesku Srbiju, već Srbiju koja vodi realnu politiku.“⁷⁸

Međutim, nakon što je Evropska komisija jasno poručila da Srbija mora da poštuje „teritorijalni integritet Kosova“, došlo je do oštarih reakcija i predsednika Vlade i predsednika Republike. Nikolić je izjavio da termin „teritorijalni integritet Kosova“ nije prihvatljiv za Srbiju, da bi EU trebalo da bude neutralni medijator,⁷⁹ kao i da, ako pred Srbiju bude stavljen izbor Kosovo ili EU ona će izabrati Kosovo.⁸⁰ Premijer je rekao da ga ovaj zahtev EU „uznemirava“ i da vodi potencijalnom prekidu dijaloga.⁸¹ Na ove izjave, reagovao je prvi potpredsednik vlade Aleksandar Vučić koji je poručio da se neće dozvoliti da evropski put Srbije bude ugrožen zbog Kosova.⁸²

Regionalna saradnja jeste jedan od preduslova za uspešnu interakciju Srbije u Evropsku uniju, ali je sa stanovišta ljudskih prava ona bitan element za uspostavljanje tranzicione pravde i stvaranja uslova da se zločini kakvi su se dešavali u ratovima devedesetih nikada više ne ponove. To se može postići samo onda kada se jasno odredimo prema zločinima koji su počinjeni i kada se suočimo s posledicama tih zločina, uvažavajući stav da je tranziciona pravda jedan od najvažnijih instrumenata u procesima demokratizacije i izgradnji održivog mira, postkonfliktnog pomirenja i stabilizacije.

Odnos nove vlasti prema vladavini prava

Ugrožavanje nezavisnih institucija

Jedan od prvih poteza nove vlasti bila je promena na čelu Narodne banke Srbije. Ova institucija ima Ustavom garantovanu samostalnost, što detaljnije definiše i Zakon o Narodnoj banci. U članu 2, stavovi 2-4 propisano je: “Narodna banka Srbije je samostalna i nezavisna u obavljanju funkcija utvrđenih ovim i drugim zakonom, podleže nadzoru Narodne skupštine i njoj je odgovorna za svoj rad.

Narodna banka Srbije, organi Narodne banke Srbije i članovi ovih organa u obavljanju svojih funkcija ne primaju niti traže uputstva od državnih organa i organizacija, kao ni od drugih lica. Državni organi i organizacije, kao ni druga lica, ne mogu ugrožavati samostalnost i nezavisnost Narodne banke Srbije, niti

---

⁷⁶

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1207008/Susret+Da%C4%8Di%C4%87%E2%80%93Ta%C4%8Di.html>

⁷⁷ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/355509/Vucic-Srbija-je-sokirana>

⁷⁸ <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Dacic-Necu-da-vodim-nebesku-Srbiju-postovacemo-sve-dogovore.lt.html>

⁷⁹ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/347571/Nikolic-EU-da-promeni-formulaciju-integritet-Kosova>

⁸⁰ http://www.rtv.rs/sr_lat/politika/nikolic:-ako-kosovo-bude-uslov-odustajemo-od-eu_347603.html

⁸¹

http://www.danas.rs/danasrs/politika/brisel_trazi_da_srbija_postuje_teritoriju_kosova_dacic_ljut.56.html?news_id=249084

⁸² <http://www.novimagazin.rs/vesti/vucicpogresno-protumaen-teritorijalni-integritet>

mogu vršiti uticaj na Narodnu banku Srbije, organe Narodne banke Srbije i članove ovih organa u obavljanju njihovih funkcija.⁸³

Guverner NBS bira se na 6 godina, čime se izbegava poklapanje njegovog i mandata Skupštine i Vlade. Ovo je još jedna od garancija da je guverner nezavisan i da ne sme da bude podložan pritiscima nove skupštinske većine. U dosadašnjoj praksi, nijedan guverner Narodne banke nije bio stranački funkcioner (ovakvu praksu poštovala je čak i vlast Slobodana Miloševića).

Nova vlast grubo je prekršila nezavisnost centralne banke, najavljući odmah smenu guvernera. Zakon propisuje precizne razloge zbog kojih je moguće pokrenuti smenu guvernera u Skupštini. Osim standardnih uslova koji se tiču zdravstvene sposobnosti i pravosnažne osude, guverner se razrešava "ako se utvrdi da je, zbog nestručnog i nesavesnog obavljanja funkcije i ozbiljnijih propusta u donošenju i izvršavanju odluka i organizovanju poslova Narodne banke Srbije, došlo do znatnog odstupanja od ostvarenja osnovnog cilja iz člana 3. ovog zakona"⁸⁴. Osnovni cilj je održavanje stabilnosti cena (inflacija)⁸⁵. Kako očigledno nisu bili ispunjeni zakonski osnovi za smenu, pristupilo se pravnoj akrobatici. Promenjen je Zakon o NBS i tim promenama je predviđeno da se bira novi guverner⁸⁶. Osim što su izigrane zakonske odredbe koje propisuju kada se razrešava guverner, ovim postupkom napravljen je i ozbiljan pravni presedan. Sledeći ovakvu praksu, svaka buduća većina može prostim izmenama zakona da predvidi i razrešenje svakog od funkcionera na čelu nezavisnih institucija. Time se potpuno obesmišljava nezavisnost institucija i ozbiljno se ugrožava pravni poredak u državi.

Na ozbiljno urušavanje vladavine prava u Srbiji ovakvim postupkom novih vlasti upozorile su brojne organizacije civilnog društva, institucije i pojedinci. Apel za odbranu vladavine prava potpisalo je više od 100 organizacija i pojedinaca⁸⁷. I ekonomski i pravni stručnjaci skoro jednoglasno su upozoravali da je smena van zakonom definisanih razloga opasan presedan i da urušava vladavinu prava. Bivša guvernerka i ekonomski ekspert Kori Udovički istakla je da pritisci za smenu guvernera, ne samo da ruše nezavisnost NBS, "već ruše i svaki napor da Srbija postane pravna država".⁸⁸ Sličnu ocenu dale su i njene kolege Ljubomir Madžar, Mladen Kovačević⁸⁹, Danica Popović⁹⁰ i mnogi drugi. Član Saveta NBS Milojko Arsić ocenio je da će ovakva smena guvernera pokazati "da je centralna banka samo servis vlasti."⁹¹ Profesorka Pravnog fakulteta Union, Vesna Rakić Vodinelić takođe je sa pravnog stanovišta osporila ovakav način smene guvernera, ocenivši da je u pitanju udar na vladavinu prava.⁹²

Evropska unija i Međunarodni monetarni fond takođe su negativno ocenili izmene Zakona o NBS i ovakav način smene guvernera. Predstavnik MMF-a u Beogradu, Bogdan Lisovolik izrazio je zabrinutost zbog smanjenja nezavisnosti centralne banke⁹³, dok je Evropska komisija u svom godišnjem izveštaju o napretku Srbije jasno apostrofirala izmene Zakona o NBS kao korak unazad⁹⁴. I pored svih ovih

⁸³ Zakon o Narodnoj banci Srbije, Službeni glasnik RS broj 72/03, 55/04, 85/05, 44/10, 76/12 i 106/12

⁸⁴ Član 28, stav 1, tačka 2 Zakona o NBS

⁸⁵ Član 3, stav 1 Zakona o NBS

⁸⁶ Član 24. Zakona o izmenama i dopunama Zakona o Narodnoj banci Srbije, Službeni glasnik RS broj 76/12

⁸⁷ <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/1148556/Apel+protiv+smene+guvernera.html>

⁸⁸ http://www.b92.net/biz/fokus/analiza.php?yyyy=2012&mm=07&nav_id=631098

⁸⁹ *Ibid*

⁹⁰ <http://www.politika.rs/pogledi/Danica-Popovic/Hoce-li-Jorgovanka-biti-dzentlmen.lt.html>

⁹¹ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=07&dd=31&nav_category=11&nav_id=630935

⁹² http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=07&dd=31&nav_category=11&nav_id=630917

⁹³ <http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/335860/Smena-guvernera-ugrozava-dogovor-sa-MMF>

⁹⁴ <http://www.seio.gov.rs/dokumenta/eu-dokumenta.211.html>

upozorenja, vladajuća većina izglasala je izmene Zakona o NBS i ubrzo zatim, za novog guvernera postavila Jorgovanku Tabaković, zamenicu predsednika Srpske napredne stranke⁹⁵. Time je po prvi put ovako visoka stranačka funkcionerka zauzela mesto guvernera centralne banke.

Nakon velikih pritisaka Evropske komisije, Vlada je predložila nove izmene Zakona o NBS koje su i usvojene u novembru 2012. godine i kojima se delimično usvajaju primedbe EK, ali je šteta po vladavinu prava ostala⁹⁶.

Izmene sistemskih zakona i reforma pravosuđa

Period od dolaska nove Vlade obeležen je ubrzanim donošenjem zakonskih rešenja, koja uključuju i izmene sistemskih zakona. Stiče se utisak da je nova Vlada postavila za cilj da ubrzanim donošenjem zakona pošalje poruku javnosti da je privržena reformama, dok se u praksi procesi usvajanja zakona sprovode bez široke analize pravnih posledica, adekvatnih javnih rasprava i uključivanja eksperata i šire javnosti. Iako je Vlada najavljivala „novu strategiju regulatorne reforme i plan utvrđivanja predloga zakona i drugih propisa“, kako bi se “zaustavila hiperprodukcija često neprimenjivih propisa, pisanih bez učešća njenih predstavnika i struke”, u praksi, rad Vlade deluje dijametralno suprotno.

Početak septembra 2012.godine ministar pravde i državne uprave doneo je odluku da se pristupi izmenama i dopunama određenih zakona, a formirane su i brojne radne grupe i podgrupe. Tako su se na dnevnom redu ministarstva našle izmene Krivičnog zakonika, Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela, Zakonika o krivičnom postupku, Zakona o parničnom postupku, Zakona o izvršenju i obezbeđenju, Zakona o vanparničnom postupku, Zakona o medijaciji, Zakona o javnim tužilaštvima, Zakona o sudovima, Zakona o uređenju sudova, Zakona o sedištima i područjima sudova i javnih tužilaštava (mreža sudova i tužilaštava), Zakona o prekršajima, Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, Zakona o međunarodnom privatnom pravu. Napomenuto je da su u planu i izmene Zakona o javnom beležništvu, Zakona o visokom savetu sudstva i Zakona o državnom veću tužilaca.

Ambiciozni plan da se većina ovih zakona donese do kraja 2012.godine doveo je do suštinskog odsustva javne rasprave, iako je ona formalno otvorena⁹⁷. Javna rasprava svela se na mogućnost da građani upute mejl ministarstvu sa primedbama, uz mali broj javnih debata kratkog trajanja. Na ovaj način, Ministarstvo pravde pokušava da izmeni ceo pravni okvir u oblasti u kojoj deluje za samo nekoliko meseci, bez ozbiljne javne rasprave. Neka od tih rešenja tiču se izmena sistemskih zakona kakvi su Zakon o krivičnom postupku ili Zakon o parničnom postupku ili direktno utiču na položaj sudstva kao nezavisne grane vlasti.

Narodna skupština je novembra 2012. godine donela Zakon o amnestiji na osnovu kog će 3.600 osuđenika biti oslobođeno ili dobiti manje kazne⁹⁸. Zvanično obrazloženje ovakvog rešenja ticalo se pre svega prenaseljenosti u zatvorima u Srbiji⁹⁹. Iako kratkoročno olakšava problem prenatrpanih zatvora, amnestija nije dugoročno rešenje. Sa druge strane, uzroci koji su doveli do prenaseljenosti zatvora kao što su rigorozna kaznena politika, nedovoljno korišćenje alternativnih sankcija, olako i često nepotrebno pribegavanje meri pritvora, nepostojanje sistema prihvata ljudi koji su izdržali kaznu i nadzora nad licima

⁹⁵ Odluka o izboru guvernera NBS, doneta 6. avgusta 2012. godine

⁹⁶ Zakon o izmenama i dopunama Zakona o Narodnoj banci Srbije, Službeni glasnik RS broj 106/12

⁹⁷ <http://www.mpravde.gov.rs/cr/news/vesti/javna-rasprava-o-izmenama-i-dopunama-zakona-2012.html>

⁹⁸ <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2012/3102-12.pdf>

⁹⁹ http://www.politika.rs/rubrike/Hronika/lz-zatvora-u-oktobru-izlazi-1_100-osudjenika.lt.html

koja su uslovno otpuštena – ostaju. Takođe, problem neuslovnih zatvora ne može se rešavati samo smanjenjem broja zatvorenika. Na kraju, amnestija uopšte ne dotiče problem pritvorenika koji su u najgorem položaju u zatvorima u Srbiji.

Istraživači Kuće ljudskih prava će nastaviti da prate procese donošenja zakona, a celokupna analiza predloženih zakona i njihovih implikacija biće deo jednogodišnjeg izveštaja o radu Vlade.

Reforma pravosuđa koju je sprovela prethodna vlada, bila je meta kritika skoro svih relevantnih aktera u pravnom i političkom životu Srbije, kao i u međunarodnoj zajednici. Nova Vlada zauzela je potpuno suprotan kurs i počela sa poništavanjem svih efekata prethodne reforme, od reizbora sudija do mreže sudova i tužilaštava.

Ustavni sud je u prvom navratu, tokom jula 2012. godine odlučujući o ustavnim žalbama sudija i tužilaca doneo odluku da procedura reizbora nije bila zadovoljavajuća za 235 izbačenih sudija i tužilaca¹⁰⁰. Najviše odluka je doneto za sudije iz Beograda i Niša - po osmoro sudija. Slede Zaječar, Sremska Mitrovica, Leskovac, Kruševac. Usledile su nove odluke Ustavnog suda, a poslednja je tokom novembra 2012. godine kada je odlučeno da se još 16 sudija vraća u pravosudni sistem¹⁰¹. Ista odluka doneta je i za tužioce i zamenike tužilaca koji su se žalili¹⁰².

Na osnovu ove odluke Ustavnog suda Visoki savet sudstva doneo je odluku da se na posao vraća 303 sudija, čime je sprovedena odluka Ustavnog suda¹⁰³. Ministar pravde i državne uprave Nikola Selaković rekao je da su članovi Saveta doneli vrlo važnu odluku, koja je samo "jedan u nizu koraka u procesu ispravljanja loše reforme pravosuđa u Srbiji"¹⁰⁴. Državno veće tužilaca samo dan ranije odlučilo je da u skladu sa odlukom Ustavnog suda, na posao budu vraćena 122 tužioca i zamenika tužioca¹⁰⁵.

Pored povratka neizabranih sudija na posao, ovaj period obeležila je i užurbana zakonodavna aktivnost Ministarstva pravde i državne uprave. Sve aktivnosti na novom pravnom okviru rade se bez strategije o reformi pravosuđa¹⁰⁶.

Greške u procesima kakva je reforma pravosuđa ili zakonodavna reforma pravnog sistema mogu skupo da koštaju. Posebno je opasno ako svaka nova Vlada u potpunosti odbaci sve što je stara radila i počne posao od početka. Brzina u izvođenju reformi u ovim oblastima ne sme da bude jedini prioritet, niti sme da se obesmisli institut javne rasprave.

---

¹⁰⁰ <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/88-101668/usvojene-zalbe-neizabranih-sudija>

¹⁰¹ <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/88-101737/usvojene-zalbe-neizabranih-sudija>

¹⁰² <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/sr-Latn-CS/88-101669/usvojene-zalbe-neizabranih-javnih-tuzilaca-i-zamenika-javnih-tuzilacav>

¹⁰³

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/1175810/Sudije+se+vra%C4%87aju+na+posao.html>

¹⁰⁴ Ibid

¹⁰⁵ <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/343248/Selakovic-Kraj-agonije-na-posao-se-vracaju-122-javna-tuzioca-i-zamenika>

¹⁰⁶ Tokom novembra, nakon zamerki eksperata, civilnog društva i međunarodne zajednice, najavljen je rad na Nacionalnoj strategiji za reformu pravosuđa za period od 2013. do 2017. godine, kao i na Strategiji za informatičke operacije i tehnologije u pravosuđu i Strategiji Vlade o borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala

Kontrola službi bezbednosti

Kontrola službi bezbednosti je velika tema u svim vladama nakon petog oktobra 2000. godine, ali su rezultati još uvek vrlo slabi. Kontrola koju vrši skupštinski odbor za bezbednost je formalnog karaktera i svodi se na čitanja izveštaja od strane šefova službi, bez ulaženja u suštinu¹⁰⁷. Poslanici nemaju mogućnost da dođu do informacija o prisluškivanjima i drugim osetljivim radnjima ovih službi, a retko koriste i ovlašćenja koja im stoje na raspolaganju.

Značajna promena nastala je sa novom Vladom, ne institucionalno, već personalno i u praksi. Potpredsednik Vlade i ministar odbrane Aleksandar Vučić postao je i sekretar Nacionalnog saveta za bezbednost (pozicija koju je do sada po funkciji zauzimao šef kabineta Predsednika)¹⁰⁸, ali i šef Biroa za koordinaciju službi bezbednosti. Na osnovu dosadašnjeg rada i posebno javnih izjava stvorena je slika da je Aleksandar Vučić na sebe preuzeo ulogu „borca protiv korupcije i kriminala“ i u medijima bliskim SNS često je predstavljen kao „srpski Eliot Nes“¹⁰⁹. Sam Vučić je borbu protiv kriminala i korupcije proglasio svojom „životnom misijom“¹¹⁰. Na ovaj način, borba protiv korupcije i kriminala izmeštena je praktično iz institucija i svela se na borbu jednog čoveka i na slučajeve koje on odabere kao zanimljive.

Krivični postupak u Srbiji definisan je Zakonikom o krivičnom postupku¹¹¹. Ovaj dokument jasno precizira ko vodi svaku od faza krivičnog postupka i kakva su ovlašćenja pojedinih institucija. U pretkrivičnom postupku (u kome se nalazi većina predmeta koji se vezuju za rad nove Vlade) jedini ovlašćeni organi za postupanje su državni tužilac i policija. Policija postupa po sopstvenim saznanjima ili po podnesenim krivičnim prijavama i dostavlja te prijave tužiocu. Tužilac zatim istražnom sudiji podnosi zahtev za otvaranje istrage (u retkim slučajevima podiže neposredno optužnicu, bez istrage). Istragu u prethodnom postupku vodi istražni sudija, koji daje naloge policiji kako da postupa (na primer pretres objekata, fotografisanje, oduzimanje predmeta itd.). Po završetku istrage, istražni sudija dostavlja sve spise tužiocu, koji je nakon toga ovlašćen da zatraži dopunu istrage, podigne optužnicu ili odustane od gonjenja. Za dela organizovanog kriminala stupile su na snagu odredbe Zakonika o krivičnom postupku iz 2011. godine koje ovlašćenja da vodi istragu prebacuju na tužioca. On naredbom započinje istragu, daje naloge policiji, odlučuje o načinu prikupljanja dokaza i slično¹¹².

Niko druginije ovlašćen da se meša u krivični postupak. Informacije iz postupka (podatke iz istrage ili imena lica protiv kojih se vodi postupak) ne mogu da imaju ni ministri policije ili pravde (što se često pogrešno percipira u laičkoj javnosti), a svakako ne postoje takva ovlašćenja ministra odbrane ili potpredsednika Vlade. Zakonik o krivičnom postupku propisuje u članu 10, stav 2: „Podatak o tome da li se protiv nekog lica vodi istraga javni tužilac će na zahtev dostaviti samo sudu, drugom javnom tužiocu ili policiji, a okrivljenom, njegovom braniocu ili oštećenom kada su ispunjeni uslovi propisani u članu 297. ovog zakonika.“¹¹³ I pored jasnih, zakonom propisanih procedura, političari, a posebno Aleksandar Vučić,

---

¹⁰⁷ Ova oblast regulisana je Zakonom o osnovama uređenja službi bezbednosti Srbije, Službeni glasnik RS broj 116/07 i 72/12

¹⁰⁸ Zakon o izmeni Zakona o osnovama uređenja službi bezbednosti Srbije, Službeni glasnik RS broj 72/12

¹⁰⁹ <http://www.kurir-info.rs/vulin-vucic-ce-biti-nas-eliot-nes-clanak-298283>; <http://www.vestinet.rs/info/eliot-nes-vucic-obecava-zestok-obracun-sa-kriminalom>;

¹¹⁰ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.289.html:399337-Vucic-Mrkonjic-i-Dacic-nezadovoljni-ovim-sto-radim>

¹¹¹ Zakonik o krivičnom postupku, Službeni glasnik RS broj 72/2011 i 101/2011

¹¹² Ibid

¹¹³ Ibid, član 10, stav 2

ne kriju da poseduju sve podatke o tome protiv koga se vode istrage, ali i koji će predmeti tek biti otvoreni.

Nijednu od istraga ili krivičnih postupaka od formiranja nove vlade nisu objavili legalni organi poput državnog tužilaštva ili policije. Tako je Vučić najavio istrage ili hapšenja u slučajevima „Agrobanka“, Dulić i Mišković, oglašavao se svojom ocenom dokaza u slučajevima predsednika opštine Nova Crnja i slučaju prisluškivanja, saopštavao je prioritete u policijskoj istrazi, a najavio je i hapšenje navijača u Novom Pazaru. Vučić ove informacije najčešće najavljuje samostalno, u senzacionalističkoj formi, što potpuno dovodi u pitanje funkcionisanje institucija i podelu vlasti na zakonodavnu, sudsku i izvršnu¹¹⁴.

Nebojša Stefanović, predsednik Skupštine Srbije i potpredsednik SNS-a takođe najavljuje istrage i hapšenja¹¹⁵. On naglašava sledeće: "Možete da očekujete da će biti otkrivena neka od afera u privatizacijama koje su bile najsumnjivije tokom prethodnih sedam-osam godina". Kako je već objašnjeno, ni predsednik parlamenta nema nikakve nadležnosti niti ovlašćenja da zna podatke o aktuelnim istragama. Ovaj slučaj pokazuje da su istražni organi potpuno stavljeni pod kontrolu jedne stranke koja, u isto vreme, to javno propagira i to ne smatra problematičnim. Takođe članica SNS, Zorana Mihajlović najavljuje da će biti „novih slučajeva u narednom periodu“ kada je u pitanju energetika i procenjuje da se krađe u ovoj oblasti mere milijardama.

Istraga navodnih krivičnih dela takođe izlazi iz postojećeg institucionalnog okvira. Policija ima posebnu službu koja se bavi borbom protiv organizovanog kriminala – Služba za borbu protiv organizovanog kriminala (SBPOK)¹¹⁶. Ipak, mediji izveštavaju da su formirani posebni policijski timovi po nalogu Aleksandra Vučića. Kakva je veza između ovih timova i SBPOK-a, kojoj upravi u ministarstvu oni odgovaraju, kako sve ovo utiče na internu organizaciju MUP-a i direkcije policije, istraživački tim Kuće još uvek nije utvrdio.

Medijska slika funkcionisanja državnih institucija iz prvih meseci rada Vlade je obojena sledećim naslovima: Vučić hapsi još jednog ministra?¹¹⁷, Afera Agrobanka: Vučić najavio nova hapšenja¹¹⁸, Vučić najavio hapšenja zbog transparenta u Novom Pazaru¹¹⁹, Vučić: Uskoro otkrivamo veliku aferu¹²⁰, Vučić sutra otkriva detalje o prisluškivanju¹²¹, Vučić: Ubrzo hapšenje velikih riba!¹²², Vučić: Dulić je tek početak¹²³, Vučić: Uhapsiću i svog prijatelja¹²⁴, Vučić: Uskoro rasvetljavanje nekoliko velikih afera¹²⁵, Vučić: Krećemo od najvećih krivaca¹²⁶.

---

¹¹⁴ Psihološki efekat pojačava se redovno proizvoljnim rokovima koje Vučić postavlja u svojim najavama, na primer: za dva dana novo hapšenje ili do kraja nedelje saopštiću detalje afere itd.

¹¹⁵ <http://www.pressonline.rs/info/politika/stefanovic-uskoro-otkrivanje-nove-afere-u-privatizaciji>

¹¹⁶ Služba je osnovana na osnovu Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala, korupcije i drugih posebno teških krivičnih dela, Službeni glasnik RS broj 42/2002, 27/2003, 39/2003, 67/2003, 29/2004, 58/2004 - dr. zakon, 45/2005, 61/2005, 72/2009, 72/2011 - dr. zakon i101/2011 - dr. zakon

¹¹⁷ <http://www.nadlanu.com/pocetna/info/vesti/Vucic-hapsi-jos-jednog-ministra.a-153782.291.html>

¹¹⁸ <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/248911/Afera-Agrobanka-Vucic-najavio-nova-hapsenja>

¹¹⁹ <http://www.alo.rs/sport/fudbal/vucic-najavio-hapsenja-zbog-transparenta-u-novom-pazaru/2622>

¹²⁰ <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/242627/Vucic-Uskoro-otkrivamo-veliku-aferu>

¹²¹ <http://www.novimagazin.rs/vesti/vucic-sutra-otkriva-detalje-o-prisluškivanju>

¹²² <http://www.kurir-info.rs/vucic-ubrzo-hapsenje-krupnih-riba-clanak-378320>

¹²³ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=10&dd=06&nav_category=16&nav_id=649216

¹²⁴ <http://www.kurir-info.rs/vucic-uhapsicu-i-svog-prijatelja-clanak-453459>

¹²⁵ <http://www.pressonline.rs/arhiva/read/234783/Vucic-uskoro-rasvetljavanje-nekoliko-velikih-afera->

¹²⁶ http://www.b92.net/info/izbori2012/vesti.php?yyyy=2012&mm=07&dd=27&nav_id=630059

Ovakav način neinstitucionalizovane borbe protiv korupcije potpuno urušava vladavinu prava, i ulogu nadležnih organa u krivičnim postupcima (tužilaštva i policije) a istovremeno, veoma ozbiljnu temu, borbu protiv kriminala i korupcije, svodi na krstaški rat jednog čoveka i njegove stranke protiv neprijatelja koje sami odaberu. Iako je javnost zadovoljna što su pojedini ljudi optuženi, populistički način obračuna sa korupcijom i kriminalom, zbog zadovoljenja javnosti podizanjem optužnica protiv nekih pojedinaca, ozbiljno će oslabiti ionako nedovoljno razvijene institucije.

Podela vlasti i nefunkcionisanje institucija

Afere koje se otvaraju u javnosti od strane predstavnika vlasti, a direktno se tiču vladavine prava, i za sada nemaju nikakav pravni epilog. Aferu "prisluškivanja" otvorili su svojim izjavama o navodnom nelegalnom prisluškivanju Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić. Na ovaj način se otvaraju pitanja o razlozima dostavljanja informacija o prisluškivanju (ukoliko je prisluškivanje bilo opravdano), zaštite ličnih podataka i odgovornosti svih institucija koje se bave ovim poslom.

Ustavni sud Srbije, na zahtev Poverenika za informacije od javnog značaja i Zaštitnika građana, i Beogradskog centra za ljudska prava proglasio je u aprilu 2012. godine neustavnim odredbe Zakona o vojnobezbednosnoj agenciji i vojnoobaveštajnoj agenciji koje su dozvoljavale šefovima tih službi da nalože prikupljanje informacija o obavljenim razgovorima i lokacijama učesnika razgovora bez odluke suda¹²⁷. Sličan zahtev podnet je i za Zakon o bezbednosno informativnoj agenciji, ali je Ustavni sud obustavio taj postupak na zahtev skupštinskog odbora za ustavna pitanja i zakonodavstvo, pošto je u toku izmena propisa¹²⁸.

U julu 2012. godine Poverenik i Zaštitnik građana, predstavili su rezultate akcije nadzora nad primenom Zakona o zaštiti podataka o ličnosti koja je sprovedena u periodu od marta 2011. godine do marta 2012. godine. Nadzor je sproveden kod pružaoca telekomunikacionih usluga (operatera), kako bi se ustanovio obim i način na koji su službe bezbednosti i policija pristupali zadržanim podacima o komunikaciji građana, bez prethodne odluke suda¹²⁹. Državni organi imaju dva načina pristupa zadržanim podacima operatera. Prvi je kontakt sa operaterom putem zvaničnog zahteva i pristup zadržanim podacima na osnovu sudske odluke, a drugi način je direktan neograničen pristup bazama podataka operatera, bez njihovog odobrenja ili asistencije. Na ovaj drugi način zadržanim podacima ne pristupaju svi državni organi, već samo BIA, MUP i VBA.

Poverenik je izneo podatak da je operaterima u proteklih godinu dana podneto 4.400 zvaničnih zahteva za pristup zadržanim podacima od strane organa javne vlasti. Od tog broja 90% zahteva je realizovano, dok je u samo 50% slučajeva bio naveden pravni osnov za pristup zadržanim podacima. Istovremeno, na drugi način, evidentirano je više od 270.000 pristupa zadržanim podacima u periodu od 12 meseci. Broj direktnih pristupa odnosi se samo na jednog operatera koji jedini ima instaliranu softversku aplikaciju za evidentiranje ulazaka u sistem podataka o korisnicima¹³⁰

---

¹²⁷ Sl. glasnik RS", br. 88/2009 i 55/2012 - odluka Ustavnog suda

¹²⁸ <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/156-101688/povucen-predlog-odluke-u-predmetu-iuz-2522002>

¹²⁹ <http://www.webtv.rs/play/43737>

¹³⁰ Prilikom predavljanja rezultata istraživanja Poverenik i Zaštitnik građana, su javnosti predočili pravne, organizacione i praktične preporuke za unapređenje stanja u ovoj oblasti koje su formulisane u 14 tačaka i dostavljene Vladi i Skupštini Republike Srbije.

<http://www.poverenik.rs/you/aktuelnosti.html?start=4>

Afera „prisluškivanje“ otvorena je u javnosti tri meseca nakon što su Poverenik za informacije od javnog značaja i Zaštitnik građana upozorili na mogućnost da se tako nešto desi i dali preporuke, po kojima niko nije postupio. U cilju predstavljanja atmosfere u javnosti koju kreiraju ovakve afere, a time direktno ugrožavaju najvažnija pitanja vladavine prava, rada institucija i poštovanja ljudskih prava, navodimo ceo tok afere „prisluškivanje“ koja je plasirana preko medija, bez najave o pravnim posledicama.

Predsednik Republike Tomislav Nikolić izneo je u emisiji RTS-a tvrdnju da su on i potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić prisluškivani¹³¹. Tu informaciju potvrdio je sam Vučić dan kasnije, opet u izjavi za RTS, dodavši da je dobio informaciju od BIA da je MUP izdao nalog da mu se prisluškuje telefon, a da Nikolića prisluškuju već duže vreme¹³². Od tog trenutka neki mediji počinju da objavljuju „ekskluzivne informacije“ o tome ko je, kako, zašto i koliko dugo koga prisluškivao. Dana 1. novembra, svi mediji objavljuju da je iz kabineta Vučića saopšteno da je prisluškivanje naredio „neko iz vrha policije po zahtevu interesnih grupa“¹³³. Ovakva izjava svojom paušalnošću i nepreciznošću izazvala je lavinu komentara i raspravu najviših državnih i policijskih funkcionera preko medija. Premijer Dačić medijima prvo saopštava da nije u pitanju nalog za prisluškivanje, već da su po njegovim informacijama traženi listinzi telefonskih razgovora Aleksandra Vučića i da policija nije znala čiji je to telefon¹³⁴. Nikolić se povlači iz raspave na ovu temu. Reč tada, umesto nadležnih organa preuzimaju tabloidi i ređaju se upitne informacije: od toga da je listinge tražio načelnik Uprave kriminalističke policije Rodoljub Milović, da je u pitanju „državni udar“, pa do tvrdnji da iza svega stoje Miroslav Mišković, Demokratska stranka ili albanska narko-mafija¹³⁵.

Zvanična istraga, po rečima direktora policije, započela je tek kada je on odlučio da prekine bolovanje, 5. novembra (šest dana kasnije)¹³⁶. Dan pre nego što je sama istraga započela, Vučić je izneo dodatne tvrdnje u medijima. Sada više nema govora o njegovom prisluškivanju, već o traženju listinga kako bi se pratilo njegovo kretanje¹³⁷. Takođe je dodao i da je prisluškivanje Predsednika Nikolića otkriveno pre dva meseca, ali je to prekinuto (bez ikakvih objašnjenja ko ga je prisluškivao i zbog čega, kao i da li je nešto preduzeto ako je prisluškivanje bilo nelegalno)¹³⁸. Predstavnici policije u izjavama za medije tvrde da prisluškivanja nije bilo¹³⁹, demantuju da imaju bilo šta sa traženjem listinga, a Telekom saopštava da zahtev za izdavanjem listinga ne postoji¹⁴⁰, na šta potpredsednik Vlade saopštava da je „šokiran lažima koje iznose predstavnici MUP-a i Vlade“ i da će obelodaniti sve podatke koje ima¹⁴¹.

---

¹³¹ <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=1080924>

¹³² *ibid*

¹³³ *ibid*

¹³⁴ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.289.html:404147-Dacic-Prisluskivanje-Vucica-i-Nikolica-nema-veze-sa-mnom>

¹³⁵ <http://www.vestinet.rs/najcitanije/tajkun-narucio-vucicevo-ubistvo-prisluskivanje-priprema-za-atentat;>
<http://www.kurir-info.rs/afera-prisluskivanje-vucica-poceli-da-prate-posle-sukoba-s-miskovicem-clanak-493507;>

¹³⁶

http://www.danas.rs/danasrs/iz_sata_u_sat/veljovic_od_ponedeljka_istraga_o_prisluskivanjem_vucica_i_nikolica.83.html?news_id=53120

¹³⁷ <http://www.pressonline.rs/info/politika/vucic-nekome-je-bilo-bitno-nase-kretanje-a-ne-listing>

¹³⁸ *ibid*

¹³⁹ <http://www.novimagazin.rs/vesti/afera-prisluskivanje-danas-otkrivanje-ko-je-potpisao-nalog>

¹⁴⁰ http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/milovic-o-feri-prisluskivanja:-junacki-napad-s-ledja_351498.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+RtvSveVesti+%28RTV+poslednje+vesti%29

¹⁴¹ <http://www.politika.rs/rubrike/tema-dana/Vucic-sokiran-lazima-pojedinih-predstavnika-MUP-i-vlade.lt.html>

Istoga dana, 8. novembra, premijer i njegov zamenik iznose različite informacije o listinzima. Vučić izjavljuje: „Od 1. aprila do 8. novembra postoji po četiri listinga Nikolića i Vučića, pri tome za Nikolića i jedan neuspešan pokušaj od kada je izabran za predsednika Srbije i jedno uzimanje listinga za Vučića od kada je postao potpredsednik Vlade Srbije”¹⁴². Sa druge strane, premijer kaže da su listinzi traženi, ali da nisu nikada izvađeni, kao i da su traženi i listinzi njegovih razgovora¹⁴³. Aleksandar Vučić saopštava i da su traženi listinzi predsednika parlamenta Nebojše Stefanovića u okviru obrade “nekoj Zvonka M”¹⁴⁴.

Paralelno sa celom aferom, u javnosti se pojavljuju natpisi o sukobima unutar MUP-a, klanovima, stranačkom preraspodelom u Direkciji policije i otvorenom sukobu između premijera Dačića i direktora MUP-a Milorada Veljovića. Premijer Dačić izjavljuje da nema kontrolu nad policijom i da je nije imao ni u prethodnoj vladi gde je takođe bio ministar unutrašnjih poslova¹⁴⁵. On najavljuje kadrovske smene i posebno, promenu na čelu direkcije policije¹⁴⁶.

Jedini konkretan epilog afere je raspisivanje konkursa za novog direktora policije. Do zaključenja ovog izveštaja, 3. decembra 2012. godine, javnost nije saznala nijednu relevantnu informaciju niti je afera dobila bilo kakav pravni rasplet.

Svi ovi događaji ukazuju na to da se uspostavlja sistem vladanja koji je daleko od poštovanja vladavine prava i podele vlasti. Činjenice koje su iznete u javnost takođe ukazuju da se povređuje pravo na privatnost velikog broja građana Srbije.

Rad policije

Dodatan razlog za zabrinutost povodom bezbednosnog stanja u Srbiji daje pregled rada MUP-a. Mediji su nakon stupanja na dužnost nove Vlade, najavili da se osnivaju posebni timovi za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i te timove direktno povezali sa Aleksandrom Vučićem. U zakonima i drugim pravnim propisima ne postoji nikakvo ovlašćenje ministra odbrane ili sekretara Nacionalnog saveta za bezbednost da formira policijske timove, još manje da njima rukovodi. Jasno je da je ovakvom raspodelom zadataka unutar policije potpuno zaobiđena postojeća struktura i zanemarena podela ovlašćenja koja je ustanovljena pravnim aktima¹⁴⁷.

Sve vreme dok se najavljuje borba protiv kriminala i korupcije, ostaje neobjašnjena činjenica da dva najveća grada posle Beograda, nemaju svoje načelnike policije (Niš i Novi Sad). Obe policijske uprave ostale su bez svojih načelnika još 2009. godine¹⁴⁸. Po pisanju medija, ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić odbio je tri predloga direktora policije za načelnika niške policije¹⁴⁹. Policijske uprave u ovim gradovima vode V.D. načelnici sa ograničenim ovlašćenjima, pa tako za veliki broj potpisa moraju da idu u Beograd¹⁵⁰. Ministar Dačić je u izjavama i intervjuima davao različita objašnjenja zašto nema načelnika,

¹⁴² <http://www.politika.rs/rubrike/Hronika/Vucic-Od-1-aprila-cetiri-puta-trazeni-listinzi-Nikolica.lt.html>

¹⁴³ <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Tokom-ove-vlade-nije-uzet-nijedan-listing-ali-su-trazeni.lt.html>

¹⁴⁴ <http://www.politika.rs/rubrike/Hronika/Vucic-Od-1-aprila-cetiri-puta-trazeni-listinzi-Nikolica.lt.html>

¹⁴⁵ <http://www.pressonline.rs/info/drustvo/trazili-listinge--da-bi-posvajali-vucica-i-mene>

¹⁴⁶ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=11&dd=12&nav_category=11&nav_id=659550

¹⁴⁷ Videti gore poglavlje o borbi protiv organizovanog kriminala, posebno deo koji govori o preskakanju SBPOK-a kao nadležne službe za borbu protiv organizovanog kriminala.

¹⁴⁸ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=11&dd=13&nav_category=16&nav_id=659960

¹⁴⁹ <http://www.blic.rs/Vesti/Srbija/353720/Nis-tri-godine-bez-sefa-policije>

¹⁵⁰ http://www.danas.rs/danasrs/drustvo/tri_godine_ustopenog_rada.55.html?news_id=251501

ali je u poslednje vreme konačno priznao da je u pitanju odsustvo dogovora među strankama¹⁵¹. Ovakva situacija ogoljuje u potpunosti partijsku feudalizaciju policije i svakako dovodi u pitanje i raspisani konkurs za direktora policije.

U Kragujevcu se tokom oktobra 2012. godine rasplamsao otvoreni sukob između gradskih vlasti i policije. Nakon hapšenja čelnika lokalne Direkcije za izgradnju, načelnik policije postao je meta svakodnevnih napada gradonačelnika Veroljuba Stevanovića i drugih čelnika lokalnih vlasti¹⁵². Gradonačelnik je na konferenciji za štampu pokazao snimak gde se vidi grupa policajaca u civilnu kako tuče jednog gradskog funkcionera.¹⁵³ Nakon toga usledile su, između ostalog, krivična prijava protiv načelnika policije, zahtev gradskog veća za njegovu smenu, javni skupovi protiv rukovodstva policije, a na kraju je Stevanović najavio i osnivanje sopstvene partijske policije¹⁵⁴. Prva reakcija vlasti usledila je tek nakon tri nedelje sukoba i javnih optužbi. Premijer Dačić izjavio je da je dao nalog direktoru policije da ispita šta se događa u Kragujevcu i upozorio da neće dozvoliti nikakve partijske policije¹⁵⁵. Do zaključenja ovog izveštaja, 3. decembra 2012. godine, još uvek nema nikakvih rezultata te istrage.

Još jedna velika afera potresla je policiju i javnost u Srbiji kada je objavljeno da je grupa operativaca koji rade u tzv. „Vučićevim timovima“ protestovala zbog odluke Tužilaštva da ne zahteva pritvor za bivšeg ministra Olivera Dulića. Protiv Dulića je pokrenut postupak za zloupotrebu službenog položaja, i to prvo za najblaži oblik tog krivičnog dela, da bi nakon pritiska od strane tabloida bliskih Srpskoj naprednoj stranci, delo bilo preinačeno u teži oblik zloupotrebe službenog položaja¹⁵⁶. Kako je objavio RTS, grupa policajaca protestovala je protiv odluke Tužilaštva da ne traži pritvor za Dulića¹⁵⁷. Tim povodom ih je primio ministar odbrane Aleksandar Vučić, koji je izjavio: „U potpunosti razumem pripadnike policije koji, posle višemesečnog mukotrpnog rada, ne mogu da shvate da je njihov trud bačen pod noge“¹⁵⁸.

Ovakva izjava predstavlja ohrabrenje za zabranjeno ponašanje, tj. za otvoreni pritisak na pravosudne organe. Policija nema ingerencije da se bavi odlukama tužilaštva koje je samostalni organ i jedino procenjuje kakvu će optužnicu podići. Ovom aferom otvoreno je i pitanje zbog čega policajci traže sastanak sa ministrom odbrane, umesto sa načelnikom uprave kriminalističke policije, direktorom policije ili sa samim ministrom policije. Ministar Vučić je u reakciji na ovu aferu, umesto što je posredno podržao nelegalan akt policajaca, propustio da objasni i njima i javnosti da pritvor nije kazna i da se određuje samo u izuzetnim, zakonom propisanim slučajevima. Poslanička grupa Liberalno demokratske partije zatražila je hitnu zajedničku sednicu skupštinskih odbora za odbranu i unutrašnje poslove i za kontrolu službi bezbednosti na kojoj bi se raspravljalo "o problemima koji postoje u bezbednosnom sistemu zemlje koji su posledica borbe za političku prevlast unutar službi"¹⁵⁹. Inicijativa je ostala bez odgovora vladajuće koalicije.

---

¹⁵¹ <http://www.juznevesti.com/Drushtvo/Dacic-Uskoro-nacelnik-niskog-SUP-a.sr.html>

¹⁵² <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/Politika/1191382/Sukob+lokalne+vlasti+i+policije.html>

¹⁵³ http://www.rtv.rs/sr_lat/politika/stevanovic-trazi-smenu-sefa-policije-kragujevca_350509.html

¹⁵⁴ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.291.html:403011-Kragujevac-dobio-partijsku-policiju>

¹⁵⁵ <http://www.sumadijapress.co.rs/index.php/stevanovic-o-reakciji-dacica-korektno/>

¹⁵⁶ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.291.html:403624-Optuznica-protiv-Dulica>

¹⁵⁷

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/135/Hronika/1189020/Policija+nezadovoljna+zbog+slu%C4%8Daja+Duli%C4%87.html>

¹⁵⁸ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/346987/Vucic-danas-s-policijom-o-nastavku-borbe-protiv-korupcije>

¹⁵⁹ <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/351056/LDP-trazi-sednicu-Odbora-za-odbranu-i-unutrasnje-poslove>

Preporuke

Ljudska prava

1. Izvršna vlast treba da se jasno odredi prema delovanju ekstremističkih grupacija, koje se često pozivaju na svoju ideološku bliskost sa strankama na vlasti.
2. Funkcioneri vlasti koji šire govor mržnje, prete neistomišljenicima i prave spiskove nepodobnih moraju po hitnom postupku biti razrešeni funkcija.
3. Vlasti su dužne da obezbede održavanje Parade ponosa i svih drugih skupova koji ne ugrožavaju nijedno Ustavom zaštićeno pravo.
4. Državne institucije imaju obavezu da aktivno i kontinuirano rade na suzbijanju diskriminacije po svim osnovama, a naročito na osnovu seksualne orijentacije i borbi protiv homofobije. Ovo pitanje je multisektorsko i njime moraju da se bave sva ministarstva i druge institucije države.
5. Pravno sankcionisanje nasilnika i osoba koje se koriste govorom mržnje je zakonska obaveza i ne sme da zavisi od političke volje. Sudovi i tužilaštva, kao i Ustavni sud Srbije moraju da ujednače sudsku i tužilačku praksu i da zauzmu jasan stav da govor mržnje i pretnje nasiljem, kao i samo nasilje neće biti tolerisani.
6. Sloboda udruživanja ne sme se ograničavati poreskim i finansijskim propisima. Neophodna je saradnja između vlasti i civilnog sektora kada je u pitanju donošenje propisa koji direktno pogađaju udruženja građana i utiču na slobodu udruživanja.
7. Vlada je dužna da hitno proširi socijalni dijalog i garantuje socijalna i ekonomska prava građana kroz donošenje svih neophodnih podzakonskih akata, kako zakoni ne bi bili mrtvo slovo na papiru.

Tranziciona pravda

8. Odnosi sa državama regiona predstavljaju važan mehanizam za sprečavanje budućih konflikata i za izgradnju trajnog mira na Balkanu. Izjave svih predstavnika vlasti, a pogotivu Predsednika republike imaju ogromnu težinu i utiču na odnose u regionu. Obaveza je svih predstavnika vlasti da svojim izjavama ne produbljuju konflikte i ne provociraju nove sukobe, već da rade na prevazilaženju problema iz prošlosti.
9. Predsednik Republike i članovi njegovog kabineta moraju da prestanu sa korišćenjem govora mržnje i sa kvalifikacijama na račun čitavih nacionalnih zajednica. Takvo ponašanje je protivzakonito, narušava odnose u regionu, ali i vređa građane Srbije koji nisu srpske nacionalnosti.

Vladavina prava

10. Reforma pravosuđa i pravnog sistema Srbije mora se raditi pažljivo i uz široku javnu raspravu. U ovim oblastima brzina ne sme da bude prioritet.
11. Izvršna vlast mora da odustane od urušavanja nezavisnih institucija. Slučaj Narodne banke Srbije ne sme da postane presedan po kome bi se urušila nezavisnost i drugih institucija u državi.
12. Podela vlasti je princip na kome počiva vladavina prava. Izvršna vlast je dužna da preduzme sve mere kako bi se druge grane vlasti, a posebno sudska, oslobodile političkog pritiska i prevelikog uticaja izvršne vlasti.
13. Potrebno je hitno reformisati ceo pravni okvir kontrole službi bezbednosti u Srbiji. Trenutna kontrola je formalna i ne obezbeđuje stvarni nadzor zakonitosti rada ovih službi.
14. Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije mora hitno da se vrati u institucije. Tužilaštva, sudovi i policija su nadležni da se bave krivičnim progonom i suđenjima. Nijedan političar, niti

funkcioner izvršne vlasti nema ovlašćenja da se meša u krivične postupke, niti sme da poseduje podatke iz istrage.

15. Potrebno je hitno profesionalizovati policiju i vratiti je u zakonom predviđene okvire. Direkcija policije je odvojena od MUP-a i ne sme da bude pod uticajem stranaka.
16. Vlast je dužna da se javno ogradi od atmosfere linča i hajki koje se vode protiv pojedinaca u tabloidima za navodno počinjena krivična dela. Istražni organi su dužni da ispituju da li postoje elementi krivičnih dela prilikom objavljivanja ovakvih tekstova.
17. Afera „priskuškivanje“, kao i sve druge afere u koje su umešani vrhovi policije i službi bezbednosti moraju hitno da dobiju pravni epilog. Javnost mora da dobije odgovore na pitanja koja se tiču bazične bezbednosti države.